

STO POHLEDŮ NA REVOLUCI

STUDENTŠTÍ VŮDCI Z LISTOPADU 1989 SE PO TŘICETI LETECH POSUNULI OD PŘEVÁŽNĚ PRAVICOVÉHO SMÝŠLENÍ VÍCE NALEVO A ŘEŠÍ SOCIÁLNÍ TÉMATA. ZJISTILI TO HISTORICI Z ÚSTAVU PRO SOUDOBÉ DĚJINY.

Viktor Votruba
viktor.votruba@economia.cz

Studenti, kteří v listopadu 1989 stávkovali a pomáhali v Československu svrhnout komunistický režim, jsou i dnes hrdí, že byli u toho. Ve svých vyjádřeních jsou ale mnohem méně optimističtí, než byli v 90. letech. Historik a vedoucí Ústavu soudobých dějin Akademie věd ČR Miroslav Vaněk sledoval proměny jejich názorů od roku 1997. S někdejšími účastníky studentské stávky tehdy historici poprvé pořídili detailní rozhovory.

„Úmyslně jsme nevybírali jen ty nejviditelnější studentské vůdce, kteří se v médiích při každém výročí 17. listopadu objevují dodnes,“ popisuje Vaněk. Vedle těch známých sáhli i po dělnických revoluce, kteří například malovali plakáty, vyjížděli do krajů, vařili nebo se starali o zázemí.

Po knize Sto studentských revolucí, která vyšla v roce 1999, přichází Vaněkův tým s novou, trisvazkovou publikací Sto studentských evolucí. Od té předchozí se liší nejen tím, že jí chybí jedno písmeno v názvu, je také rozsáhlejší, má tři svazky. Odborníci na ni pracovali poslední tři roky. Zdrojem informací pro ně byly právě rozhovory s účastníky, kteří při revoluci neměli čas vést si archiv.

Když se před pár lety Vaněk rozhodl, že rozhovory zopakuje, udělal z nich se spolupracovníky časosběrný dokument. Po dvou desetiletích zachytili, jak se pohledy někdejších studentů na revoluci a následující dění proměnily.

„Teď už vidí chyby a jsou kritičtí i sami k sobě, třeba proto, že neochvějně věřili v neoliberální koncept Václava Klause,“ říká Vaněk. „Dodnes jsou mezi nimi konzervativně a liberálně založení lidé, levicové nebo sociálnědemokratické smýšlení mají zcela minimálně. Na druhou stranu je ale vidět, že už více zohledňují sociální témata,“ vysvětluje.

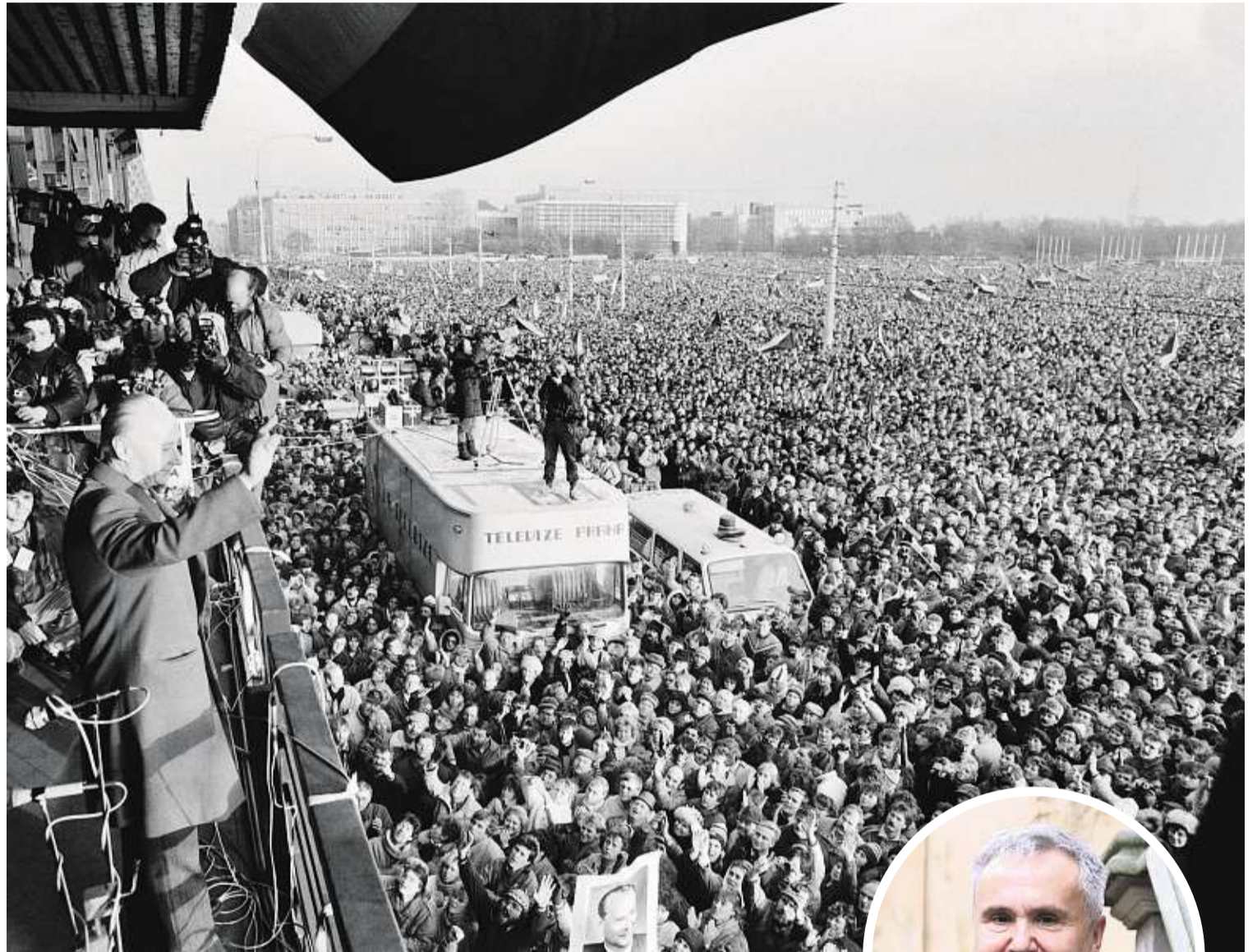
Zatímco v rozhovorech před dvaceti lety se dotazovaní pouštěli do detailních popisů sametové revoluce, dnes už se na ni dívají s větším nadhledem. „Dokonce chápou, že ne všem se po ní muselo dařit lépe, byť oni to tak cítí,“ říká historik a dodává: „Stále si ale stojí za tím, že to byla obrovská změna k lepšímu. A hlavně to přineslo demokracii.“

Viditelný rozdíl oproti jejich dvacet let starým vyjádřením je v tom, že zatímco dříve neměli o vývoji po listopadu 1989 téměř žádné pochyby, nyní už je mají.

„Bylo to takové obrácené budovatelské nadšení, jaké zažívala generace 50. let,“ říká v knize Jiří Příbáň, jeden ze sta zpovídaných. „Mohou za to i jednoduchá hesla z raných 90. let, kdy se naše generace definovala jako ryze liberální a sociální rozměr liberalismu úplně vynesla. Jestli v něčem selhala, tak v tom, že jsme neodhadli sílu zjednodušování v politice a málo jsme zdůrazňovali, že politika je komplexní záležitost,“ popisuje.

Publikace Sto studentských evolucí vyšla v pondělí. Její hlavní autor Miroslav Vaněk ji představil poprvé včera v pražském kulturním centru Kaštan. Pracoval na ní v šestičlenném týmu.

Oficiálně ji autoři pokřtí v pražském Divadle Ponoc 16. listopadu, v předvečer 30. výročí sametové revoluce, za účasti tehdejších studentů. Během večera se odehraje také premiéra dokumentu České televize Sto studentských (r)evolucí, na němž autoři knihy spolupracovali.

Miroslav Vaněk
ředitel Ústavu
pro soudobé dějiny

Letná a svatý Václav
Studenti pomohli v listopadu 1989 k pádu komunistického režimu. Stávkovali a účastnili se demonstrací. Na Letné se tehdy shromáždilo přes půl milionu lidí, které pozdravil i Alexander Dubček, politik Pražského jara z roku 1968 (nahore). Pravidelně se demonstrovalo na Václavském náměstí.
Foto: ČTK, Reuters

HLASY STÁVKUJÍCÍCH STUDENTŮ

Studentští aktivisté ve stovce rozhovorů Ústavu pro soudobé dějiny vzpomínají na dění z listopadu 1989, kdy na školách stávkovalo 10 až 15 procent studentů.

Myslím, že generace, která byla tehdy ve studentském věku, se nijak nelišila od té současné, od dnešních studentů. Rozhodně si nepřipadám něčím zvláštní.

Jan Müller

Spousta studentů odjela domů, z lenosti nebo ze strachu. Další měli volno. Takže zůstali jenom ti uvědomilejší, nebo jak to říct. A ti se snažili, dělali, co mohli.

Jan Král

Disidenti si od nás moc neslibovali, zřejmě si mysleli, že jsme pragmatičtí a chceme hlavně dostudovat. Ono nás 90 procent takových bylo. Zbýlých deset procent tu většinu přesvědčilo, že mají dělat stávku.

Monika MacDonagh-Pajerová

S rodiči jsem se přela, že byli naivní, když si v roce 1968 mysleli, že změny projdou. Teď si připadám úplně stejně. Říkám si, že jsme byli úplně pitomí v těch 90. letech, kdy jsme si mysleli, že už bude všechno fajn.

Barbara Topolová

Po volbě Václava Havla prezidentem jsme se rozešli. Domů, ke své práci, ke svým koníčkům. My jsme to prostě odevzdali. Myslím si, že to je docela dobře.

Tomáš Šponar